

УДК 378.016:81

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ У МЕДИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Л.В.Крисак

У статті представлений аналіз сучасного стану та проблем іншомовної професійно орієнтованої підготовки у вищих навчальних закладах, зокрема, в медичних. Автор конкретизує поняття «іншомовна підготовка в медичній вищій школі». Окреслені шляхи вирішення основних проблем в процесі іншомовної підготовки майбутніх лікарів. Автор доводить необхідність проведення інтерактивних занять з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій з метою покращення та вдосконалення іншомовної професійно орієнтованої підготовки в медичних вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійно орієнтована іншомовна підготовка, студенти медичних спеціальностей, вища медична освіта, іншомовна фахова комунікація, інформаційно-комунікаційні технології.

CURRENT STATE AND PROBLEMS OF PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE TRAINING IN MEDICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

L.V.Krysak

Summary. The article presents the analysis of the current situation and problems of foreign language professionally oriented training in medical universities. The increasing international cooperation in the field of medicine requires effective cooperation health professionals with their international counterparts in foreign languages. Qualitative exchange of experience in solving global health problems depends on the language training of medical professionals. The author reveals the concept of "foreign language training in medical high school". The major problems solutions in the foreign language training of future physicians are suggested in the article. The author proves the necessity of interactive lessons with the latest information and communication technologies usage for improving of foreign professional oriented training in medical universities.

Keywords: professionally oriented foreign language training, students of medical specialties, higher medical education, foreign professional communication, information and communication technology.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах постійного розширення усесторонніх міжнародних контактів іноземна мова (ІМ) стає рушійним засобом професійного спілкування спеціалістів різних галузей. Протягом останніх років в Україні все більше уваги приділяється проблемі викладання іноземних мов з урахуванням потреб майбутніх фахівців у найкоротші терміни. З метою вдосконалення іншомовної освіти в Україні було створено принципово нові програми з іноземних мов для вищих навчальних закладів (ВНЗ): Програма з англійської мови для професійного спілкування у 2005 році та Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування у 2006 році.

Проблема якості іншомовної підготовки майбутніх лікарів стає все більш актуальною у зв'язку із зростаючими вимогами до рівня їх підготовки. Іншомовна підготовка студентів медичних ВНЗ є надзвичайно важливою складовою професійної підготовки майбутнього лікаря.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми. Проблема іншомовної підготовки фахівців різного професійного спрямування набула особливої актуальності і стала предметом досліджень багатьох науковців, а саме: О.Петрашук, М.Задорожна (для медичних ВНЗ), О.Тарнопольський (для студентів технічних спеціальностей), О. Хоменко (для ВНЗ економічного профілю), Л. Котлярова, С.Кіржнер (для майбутніх юристів), Л.Максименко (для майбутніх менеджерів), Г. Турчинова (для майбутніх біологів), О.Калашнікова (для майбутніх бібліотекарів), Н.Бориско, Л.Сажко (для студентів філологічних спеціальностей), Я. Окопна (для майбутніх працівників сфери обслуговування), О.Метьолкіна (для майбутніх митників). Проблему розвитку полікультурної мовної особистості у вищій школі досліджують П.Бех, О.Бігич, Л. Биркун, В.Маслова, С.Ніколаєва, С. Тер-Мінасова та інші.

Аналіз фахової літератури, державних нормативних документів, численних публікацій, дозволяє нам стверджувати, що на сьогодні є вже певні позитивні зміни у процесі іншомовної підготовки студентів вищих навчальних закладів, а саме:

- іноземна мова визнається мовою міжнародного, міждержавного спілкування;
- вивченню іноземних мов відводиться пріоритетна роль у забезпеченні практичної і професійної діяльності майбутнього фахівця в сучасному світі [4];
- запроваджується загальноєвропейський стандартизований рівень володіння іноземною мовою, як один з механізмів забезпечення якості іншомовної підготовки [3];
- запроваджуються новітні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології [7];
- розробляються сучасні програми з практичного курсу іноземних мов для немовних освітніх закладів [8, с. 489];
- створюються навчально-методичні комплекси для вищої школи, зокрема електронні підручники та мультимедійні практикуми [7];
- корегуються навчальні плани немовних ВНЗ з метою вивчення іноземних мов на протязі усього навчання.

Проте, незважаючи на певні досягнення в даному напрямку, проблеми іншомовної підготовки в вищій школі все ще залишаються, спричинюючи недостатній рівень володіння іноземною мовою студентами немовних ВНЗ, зокрема, медичних, отже, її невідповідність сучасному соціальному замовленню суспільства. Тому, **метою нашої статті** є аналіз сучасного стану та проблем іншомовної професійно орієнтованої підготовки майбутніх лікарів.

Виклад основного матеріалу. Професіоналізація навчання іноземних мов висуває головною метою підготовку фахівця, здатного використовувати ІМ як інструмент професійної діяльності та професійного пізнання [6]. Тому даний напрямок у практиці викладання ІМ у вищій школі можна вважати в даний час одним з найактуальніших.

Високоякісна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації медичних кадрів є важливою складовою реформування галузі охорони здоров'я та реалізації соціальних пріоритетів держави, оскільки від рівня підготовки лікарів залежить якість надання медичної допомоги населенню країни.

Сучасний етап розвитку вищої медичної освіти характеризується системними змінами, що зумовлені:

- динамічними змінами у вітчизняній охороні здоров'я та соціальними, економічними, етичними, правовими особливостями діяльності суб'єктів системи охорони здоров'я в Україні;
- сучасними вимогами до рівня якості у галузі вищої освіти;
- масштабністю й темпами перетворення у світі у сфері накопичення, передачі, використання інформації з питань медичної науки і практики;
- інтенсифікацією міжнародного співробітництва у сфері медичної освіти серед яких: єдині системи оцінювання, обмін знаннями, створення інтерактивних мереж, мобільність студентів, викладачів і фахівців охорони здоров'я;
- створенням нових форм навчального середовища, безперервного професійного розвитку лікарів, включаючи дистанційну освіту [2].

Зростаюче міжнародне співробітництво в галузі медицини вимагає ефективної взаємодії медичних працівників зі своїми зарубіжними колегами на іноземних мовах. Якісний обмін досвідом при вирішенні глобальних проблем охорони здоров'я залежить від рівня мовної підготовки медичних фахівців. Новітні медичні дослідження, матеріали конференцій, присвячені досягненням сучасної медицини доступні всьому світу англійською мовою, яка є мовою глобального спілкування.

Міжнародне науково-технічне співробітництво медичних ВНЗ здійснюється як на міждержавному рівні, так і на рівні договорів між науковими установами, медичними навчальними закладами, факультетами, окремими кафедрами, клініками, лабораторіями, центрами, госпіталями, фірмами тощо.

До основних форм міжнародного співробітництва можна віднести:

- участь вітчизняних лікарів у роботі міжнародних медичних організацій;
- створення та реалізація спільних наукових проектів;
- стажування на базах профільних медичних центрів, установ, клінік;
- участь у роботі міжнародних конгресів, з'їздів, симпозіумів, конференцій;
- обмін науковими та інформаційними виданнями;
- взаємодопомога при розробці та впровадженні в практику нових методів діагностики;
- лікування та профілактику найбільш поширених та соціально значущих захворювань.

Сучасна підготовка майбутнього лікаря повинна бути зорієнтована а володіння ним іноземною мовою, що передбачає коректне з точки зору норми та стилю, ситуативне та контекстне адекватне користування мовленням як засобом усної та писемної комунікації в усіх сферах професійного спілкування. Володіння іноземною мовою для медичного спеціаліста стає його значущою особистісною характеристикою, що

передбачає здатність вступати до ділової комунікації [1, с. 50]. В цьому контексті ефективною й методично виправданою стає професійно орієнтована комунікативна підготовка з іноземної мови у медичних ВНЗ, що передбачає формування в студентів медичних спеціальностей здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях.

На підготовку нового покоління кваліфікованих медичних фахівців орієнтують Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Закон України «Про вищу освіту», «Національна стратегія побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період до 2025 року», Угода про Асоціацію України з ЄС та інші нормативно-правові акти.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) спеціаліста з напрямку 1101 «Медицина» конкретизує основні вимоги, які ставляться перед студентами медичних ВНЗ. Відповідно до цих вимог, медичний фахівець повинен володіти щонайменше однією іноземною мовою на професійному та побутовому рівнях [5, с. 48].

Іншомовна підготовка в медичному вищому навчальному закладі розглядається нами як процес засвоєння лінгвістичних, спеціальних і соціокультурних знань, мовленнєвих умінь та практичних навичок, спрямованих на професійний, комунікативний і загальнокультурний розвиток майбутнього лікаря, здатного до постійного професійного зростання, безперервної самоосвіти, вирішення практичних завдань в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Випускник медичного ВНЗ повинен проявляти готовність до іншомовної комунікації в професійному міжкультурному просторі, вміти орієнтуватися у зростаючому потоці інформації, аналізувати свою професійну діяльність в контексті медичної практики провідних країн світової спільноти, що передбачає володіння сукупністю знань про культуру країни, мова якої вивчається [1, с.51].

Проаналізувавши результати досліджень багатьох науковців (Г. Юрчук, Н. Войткевич, О. Петрашук, М. Задорожна, К. Єфремова, Л. Гаспарян, О.Іскандарова, Т. Баєва) можна виокремити основні проблеми іншомовної підготовки студентів у медичних ВНЗ, а саме:

- недостатня кількість розроблених програм, методичних рекомендацій, посібників для навчання студентів професійно орієнтованій іноземній мові;
- недостатня кількість сучасних автентичних відео та аудіо навчальних матеріалів;
- низький рівень мотивації у студентів медичних спеціальностей до оволодіння іноземною мовою як важливого засобу отримання інформації з спеціальності;
- позиція студента як об'єкта педагогічного впливу, яка виражається в його орієнтуванні на відтворення лише готових знань;
- позиція викладача, який має філологічну освіту, і не є фахівцем певної галузі. Незнання термінологічної системи, тематики та базових понять спеціальності, особливостей перекладу професійної літератури, спричиняє непорозуміння між учасниками навчального процесу;
- недостатнє використання викладачами інноваційних форм, методів і засобів навчання унаслідок протиріч з традиційною методикою;
- обмежена програмою кількість навчальних годин, відведених на вивчення іноземної мови, а обсяг професійної інформації чималий. Студенти медичних ВНЗ опановують ще латинську мову, вивчають фахові терміни, що зумовлює значне навантаження на пам'ять;
- нерівномірна підготовка студентів з англійської мови, що спричинено різними умовами навчання в середніх навчальних закладах;
- відсутність у студентів досвіду практичної роботи;
- відсутність реального мовного середовища. Створити реальне мовне середовище поза територією функціонування певної конкретної мови, надто складно, а замінити традиційними способами надзвичайно важко;
- дефіцит кадрів, здатних повною мірою реалізувати сучасні вимоги до іншомовної підготовки майбутніх лікарів, забезпечити володіння мовами відповідно до загальноєвропейських рівнів та формування у студентів міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності.

Для усунення існуючих проблем та виконання сучасного соціального замовлення суспільства на фахівців, які практично і професійно володіють іноземною мовою на рівні міжнародних стандартів потрібна ефективна модернізація іншомовної освіти у вищій школі, зокрема в медичних ВНЗ. Це вимагає осучаснення навчально-методичного й навчально-практичного забезпечення підготовки майбутніх лікарів, а також подальшого розвитку наукових напрямків для цієї важливої та структурно складної галузі, з урахуванням постійно оновлюючих вимог суспільства, новітніх досягнень педагогічних, медичних та психологічних наук.

На нашу думку, для цього доцільно:

- розробити якісно нову концепцію іншомовної професійно орієнтованої підготовки для медичних вищих навчальних закладів;

– проводити моніторинг стану іншомовної підготовки на I-II курсах медичних ВНЗ з метою виявлення та усунення недоліків в процесі навчання ІМ. При цьому важливо врахувати специфіку навчання ІМ в медичному ВНЗ, індивідуальні і вікові особливості студентів; рівні володіння ІМ; рівень професійної підготовленості та особисті якості викладача; методичне та матеріально-технічне забезпечення;

– розробляти навчально-методичні комплекси з урахуванням міждисциплінарних зв'язків і кваліфікаційних вимог до підготовки фахівців в медичному ВНЗ, які відповідно до соціального замовлення своєчасно відображають наукові досягнення в медичній науці, сприяють міцному засвоєнню знань, їх використанні у практичній професійній діяльності;

– залучати викладачів профілюючих кафедр. Метою такої спільної діяльності є підвищення якості викладання й ефективності навчання студентів, а результатом є створення спільних навчально-методичних комплексів: мультимедійних посібників, діалогічних практикумів, глосарія, аудіовізуальних матеріалів, лабораторних робіт тощо;

– запровадити структурну організацію підвищення кваліфікації кадрів медичних ВНЗ (на рівні державного фінансування). Метою діяльності такої організації буде: створення єдиного інформаційного та освітнього простору в галузі викладання конкретних дисциплін; організація професійної взаємодії та професійної підтримки викладачів; проведення спільної науково-дослідної роботи; підвищення кваліфікації викладачів та обмін досвідом викладання;

– активізувати педагогічну взаємодію викладача і студента у ході навчально-виховного процесу, яка дозволяє покращити процес засвоєння знань і формування навичок і вмінь, досвід спілкування і соціальну активність, необхідних для майбутньої професійної діяльності лікаря.

– інтегрувати в процесі навчання ІМ інформаційно-комунікаційні технології Інтернет. Віртуальне середовище Інтернет дозволяє вийти за тимчасові і просторові рамки, надаючи її користувачам можливість автентичного спілкування з реальними співрозмовниками на актуальні для обох сторін теми. Мультимедійні засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозаписи, створюючи «віртуальну реальність» справжнього спілкування. Доведено, що застосування мультимедійних матеріалів та комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків [9, с. 137].

Висновок. Підсумовуючи викладене вище, можна констатувати, що тільки комплексне рішення зазначених проблем дозволить розробити ефективну методику навчання іноземної мови у медичних вищих навчальних закладах, досягти позитивного результату у вирішенні протиріч між високими вимогами до професійної іншомовної компетентності майбутнього лікаря з боку роботодавців і її недостатнім реальним рівнем.

Перспективи подальших досліджень. У зв'язку з цим актуальним залишається подальший пошук шляхів вирішення проблем іншомовного навчання студентів медичних вищих начальних закладів.

Література

1. Войткевич Н.І. Інтегроване навчання англійської мови студентів-медиків. Актуальні питання вищої медичної та фармацевтичної освіти: досвід, проблеми, інновації та сучасні технології // Матеріали навчально-методичної конференції. – Чернівці, 2012. – С.50-51.
2. Волосовець О.П., Фещенко І.І., Банчук М.В. Вища медична та фармацевтична освіта України на сучасному етапі [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/morion/ss-presentation-779442>
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [метод. рекомендації / наук. ред. Ніколаєв С. Ю.]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Ніколаєва С.Ю. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.
5. Складові галузевих стандартів вищої освіти напряму підготовки 1101 «Медицина» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» за спеціальностями 7.1101.01 «Лікувальна справа», 7.1101.04 «Педіатрія». – К., 2003. – 405 с.
6. Сура Н.А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою / Н. А. Сура. – М.: Вид-во Східноукраїнського НУ ім. В. Даля, 2008. – 126 с.
7. Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей: колективна монографія / О. Б. Бігич, Л. В. Бондар, М. М. Волошинова та ін.; за ред. О. Б. Бігич. К.: Вид. центр КНЛУ, 2013. – 383 с.
8. Хоменко О. В. Проблеми та перспективи іншомовної підготовки студентів економічних спеціальностей в умовах глобалізації / О. В. Хоменко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія "Педагогічні науки". – 2012. – Вип. 97. – С. 489–492.
9. Чередніченко Г.А. Мультимедійні технології у процесі викладання дисципліни «Іноземна мова» у вищих технічних навчальних закладах/ Г.А.Чередніченко, Л.Ю.Шапран, Л.І.Куниця // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка – 2011. – №4. – С.134 – 138.